

СЕКЦІЯ 6.

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

УДК 336.71

Вайдич Т.І., магістр,
Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри
фінансів **Гладинець Н.Ю.**,
Мукачівський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КРЕДИТНО-БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Кредитно-банківська система країни на сьогоднішній день є одним з найрозвинутіших елементів господарського механізму. Протягом останніх років вона знаходиться в стані структурної трансформації, це виявляється різким скороченням кількості банківських установ та підвищенням вимог до формування їх капітальної бази. Відбулися певні реформи кредитно-банківської системи, проте, незважаючи на позитивні зрушення, банківський сектор України є недосконалим і потребує подальшого розвитку.

Питання розвитку та функціонування кредитно-банківської системи є предметом пильної уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Значний внесок у дослідження понятійного апарату здійснили такі вчені, як: Івасів Б. С., Реверчук С. К., Демківський А. В., Колотуха С. М., Бандурка О.М., Глущенко В.В., Глущенко А.С. Чимало дослідників зосередили увагу на проблемах функціонування як окремих комерційних банків, так і кредитно-банківської системи в цілому. У даному аспекті вагомими є напрацювання Б. Івасіва, І. Лютого, А. Пересади, М. Савлука, О. Терещенка, В. Ходаківської, В. Шелудько та інших вітчизняних науковців.

Наявність в Україні успішно функціонуючого фінансового сектору, зокрема банківського, є необхідною умовою створення ефективної ринкової економіки, завоювання міцних позицій на вітчизняному та світовому ринках. Це пов'язано з його провідним значенням у забезпеченні рівня накопичень та інвестицій, необхідних в умовах зростання та підвищення ефективності економіки [1].

Кредитна система кожної країни - це її кровноносна система, за допомогою якої відбувається переміщення грошових потоків та наповнення економіки грошовими ресурсами.

Аналіз праць науковців, які досліджували кредитно-банківську систему, дає змогу зробити висновок про відсутність єдиного підходу до розуміння даної категорії. Неоднозначність трактувань даного терміну серед фахівців зумовлює значні дискусії у наукових колах. Окремі економісти вважають, що кредитна система повинна розглядатися як сукупність кредитних відносин, форм кредиту, методів кредитування і кредитних установ, а інші акцентують увагу на визначенні кредитної системи виключно як сукупності кредитних установ країни.

Сучасна кредитна система сформована із банківської та парабанківської системи. Інституційними елементами банківської системи є центральний банк та комерційні банки. До складу парабанківської системи входять спеціалізовані небанківські кредитно-фінансові установи.

Головною ланкою кредитної системи будь-якої країни є банківська система. Банківська система – це законодавчо визначена чітко структурована і субординована сукупність фінансових посередників, які здійснюють кредитні і фінансові операції на професійній основі і функціонально взаємопов'язані в самостійну економічну структуру [2, с. 333].

Останнім часом банківська система стикається з низкою проблем. Першочерговою проблемою для вітчизняних банків є високий рівень конкуренції з банками, які володіють значною часткою іноземного капіталу, мають стійке положення та репутацію на світовому ринку. В сучасних умовах інфляції, погіршення добробуту населення та підвищення рівня безробіття стан кредитної сфери в Україні є недостатньо стабільними. Головні наслідки такої ситуації для бізнесу в країні – це скорочення обсягів видачі кредитів підприємствам, приватним особам та відхід з ринку кредитування низки банків [3, с.271].

Останні роки стали одними з найтяжчих років українського банківництва, про це свідчить різке скорочення кількості банків (див. табл. 1).

Таблиця 1

Основні показники діяльності банків України у 2014-2015 рр.*

Назва показника	Станом на 01.01.2015 р.	Станом на 01.01.2016 р.	Станом на 01.04.2016 р.	Відхилення 01.04.2016 р. до 01.01.2015 р., %
Кількість банків, які мають банківську ліцензію	163	117	111	-31,9
З них: з іноземним капіталом	51	41	43	-15,7
У т.ч. зі 100% іноземним капіталом	19	17	17	-10,5
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	32,5	43,3	48,8	50,1

*Джерело: власні розрахунки за даними [4]

Станом на 01.04.2016 р. за даними Національного банку України ліцензію на здійснення банківської діяльності мали 111 банківських установ, що на 52 установи або 31,9% менше в порівнянні з початком 2015 року. Кількість банків з іноземним капіталом зменшилась на 8 установ або 15,7%. Також скоротилася кількість банків з 100% іноземним капіталом. На початок 2016 року їх залишилося 17. Проте, впродовж аналізованого періоду зросла частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків. Так, на початок 2015 року вона складала 32,5%, на 2016 року – 43,3% а за підсумками I кварталу 2016 року – 48,8%. Таке різке скорочення кількості банків, які мають банківську ліцензію, пов'язане із погіршенням платоспроможності банківських установ, недостатнім рівнем їх капіталізації та неспроможністю акціонерів забезпечити належний рівень фінансової підтримки установі.

Одним із головних завдань для банківського сектору України є забезпечення фінансової стійкості та якісного розвитку за рахунок ефективної діяльності. У даному контексті важливо проаналізувати якісні та кількісні показники формування доходів, витрат та прибутковості банків.

Більшу частину доходів банків України становлять процентні доходи (див. табл. 2), які традиційно переважають серед доходів банків. Проте, упродовж досліджуваного періоду спостерігалось значне коливання як абсолютних, так і відносних значень даної статті доходів банківського сектору. Так, станом на 01.01.2016 р. процентні доходи склали 135145 млн. грн. (67,8% структури доходів банківської системи), на 01.04.2016 вони зменшились до 35476 млн. грн. (проте, їх частка при цьому зросла до 82,9%), а на 01.08.2016 р. зросли до 79330 млн. грн. (78,1%). Також вагому частку у структурі доходів займають комісійні доходи. Упродовж 7 місяців 2016 року спостерігалось зменшення абсолютної суми комісійних доходів з 28414 млн. грн. до 17252 млн. грн. з одночасним збільшенням при цьому їх частки з 14,3% до 17%.

Таблиця 2

Структура доходів банків України у 2016 р.*

Показники	Станом на 01.01.2016 р.		Станом на 01.04.2016 р.		Станом на 01.08.2016 р.	
	Млн. грн.	Частка, %	Млн. грн.	Частка, %	Млн. грн.	Частка, %
Процентні доходи	135145	67,8	35476	82,9	79330	78,1

Комісійні доходи	28414	14,3	7257	16,9	17252	17,0
Результати від торговельних операцій	21490	10,8	-3769	-8,8	-1508	-1,5
Інші операційні доходи	9567	4,8	2954	6,9	4164	4,1
Інші доходи	2729	1,4	468	1,1	1546	1,5
Повернення списаних активів	1848	0,9	412	1,0	823	0,8
Всього	199193	100	42798	100	101607	100

*Джерело: власні розрахунки за даними [5]

Постатейний аналіз витрат банківського сектору показав, що основну частку витрат склали процентні витрати за коштами фізичних та юридичних осіб, а також загальні адміністративні витрати (див. рис. 1).

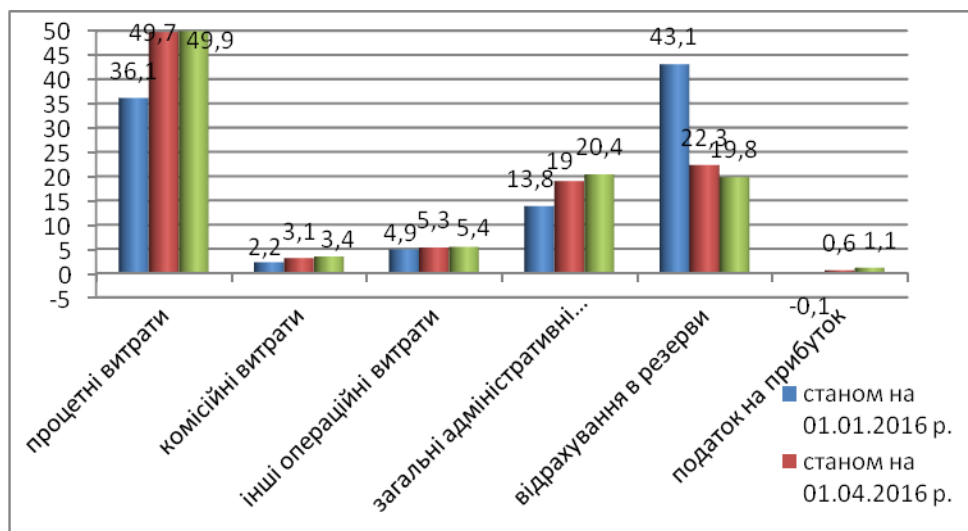


Рис. 1. Структура витрат банків України у 2016 р. (побудовано за даними [5])

Основним показником, який узагальнює результати діяльності та свідчить про ефективність діяльності будь-якої установи, є прибуток. Прибуток – це фінансовий показник результативності діяльності як окремо взятого банку, так і банківської системи в цілому. Величина фінансового результату залежить від трьох “глобальних” компонентів: доходів, витрат і податків, сплачених до бюджету.

Порівняння показників фінансових результатів банківської системи України в період з 01.01.2016 р. по 01.08.2016 р. дає можливість побачити, що банки в результаті своєї діяльності спрацювали збитково (див. рис. 2). Так, за результатами 2015 року збиток по банківській системі складає 66600 млн. грн., поступово зменшуючись до 11536 млн. грн. станом на 01.04.2016 р. та скоротившись до 9266 млн. грн. станом на 01.08.2016 р.

Фінансовий результат кредитно-банківської системи є наслідком впливу різноманітних факторів. Це доходи і витрати банків, вплив яких на прибуток та його складові є очевидними. Це і незадовільна якість активів, що призводить до необхідності формування додаткових відрахувань у резерви. Це і нестабільна політична та економічна ситуація в країні, які створюють дисбаланси та підривають довіру до всього банківського сектору, який виявляється занадто чутливим до будь-яких найменших подразників. Фінансовий результат кредитно-банківської системи залежить також від підтримки ліквідності, управління банківським ризиком та його мінімізації.

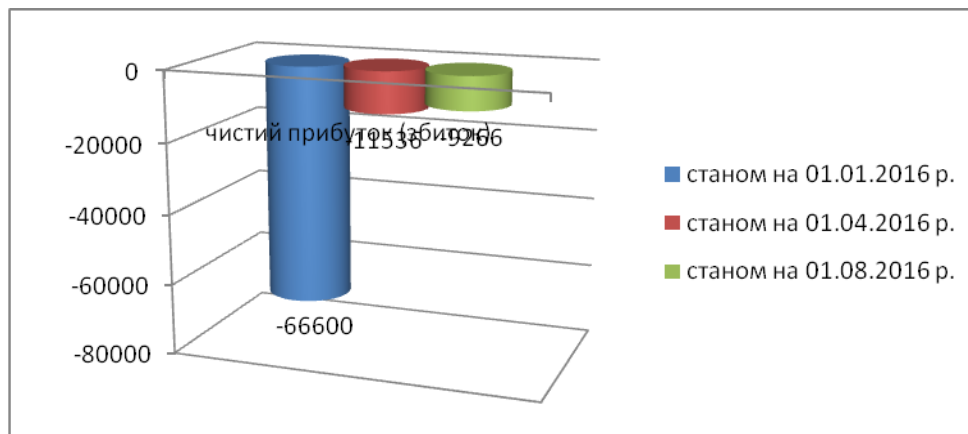


Рис. 2. Фінансовий результат банківської системи України у 2016 р.
(побудовано за даними [5])

Отже, проведений аналіз основних показників діяльності банківської системи України дає підстави сформулювати наступні висновки. На жаль, на сьогоднішній день ми спостерігаємо негативну тенденцію як щодо зменшення кількості банків, так і щодо їх фінансових результатів. Вважаємо, що важливими умовами забезпечення прибутковості банківського сектору є оптимізація структури доходів і витрат банків, виявлення тенденцій щодо дохідності банківських операцій, ефективне планування та прогнозування банківської діяльності.

Оскільки кредитно-банківська система України є економічно незалежною, то вона повинна функціонувати по принципу здорової конкуренції, задовольнити потреби населення і загалом національну економіку своїми послугами. Саме тому банківська система потребує фінансово надійних банківських установ, спроможних стати основою стабільного та ефективного розвитку економіки. У даному аспекті подальші дослідження варто сконцентрувати на пошуку адекватних підходів до розв'язання проблеми забезпечення фінансової стійкості та надійності банківської системи України.

Література:

1. Прімерова О. К. Інтеграція банківської системи як організаційна інновація і потреба розвитку світового фінансового ринку / О. К. Прімерова // Проблеми науки. – 2008. – № 5. – С. 31–37.
2. Бандурка О. М., Гроші і кредит. [Підручник, 2-ге вид., доп. і перероб.] / О. М. Бандурка, В. В. Глущенко, А. С. Глущенко // Л : Магнолія 2006, 2014. – 368 с.
3. Носик О. М. Сучасні тенденції розвитку банківської системи в Україні / О. М. Носик, В. О. Загоруйко // Професійний менеджмент в сучасних умовах розвитку ринку: матеріали доповідей ІV наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Харків, 3 листопада 2015 р.): збірник. – Х., 2015. – С. 271-272.
4. Показники діяльності банківської системи України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/operativ/.../pdsu_u.html
5. Показники банківської системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593.



МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>